

Галапуп Н.Д., викладач.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЦЕСУ АНАЛІЗУ РИЗИКІВ.

Для виявлення, оцінки і управління ризиком необхідно провести аналіз ймовірних результатів, тобто спрогнозувати настання ризикової події. При комплексному аналізі ризику необхідно враховувати і досвід різних наукових шкіл, зокрема що стосується загальних критеріїв аналізу ризику. Так, важливими, на нашу думку, є критерії

запропоновані американським експертом Б.Берлінгером, які включають наступні положення:

- збитки від ризику незалежні один від одного;
- збитки за одним напрямком із "портфеля ризиків" не обов'язково збільшують ймовірність збитків за іншим (за виключенням форс-мажорних обставин);
- максимально можливі збитки не повинні перевищувати фінансові (матеріальні, інтелектуальні) можливості суб'єктів, які беруть участь у даному виді економічної (і не тільки) діяльності.

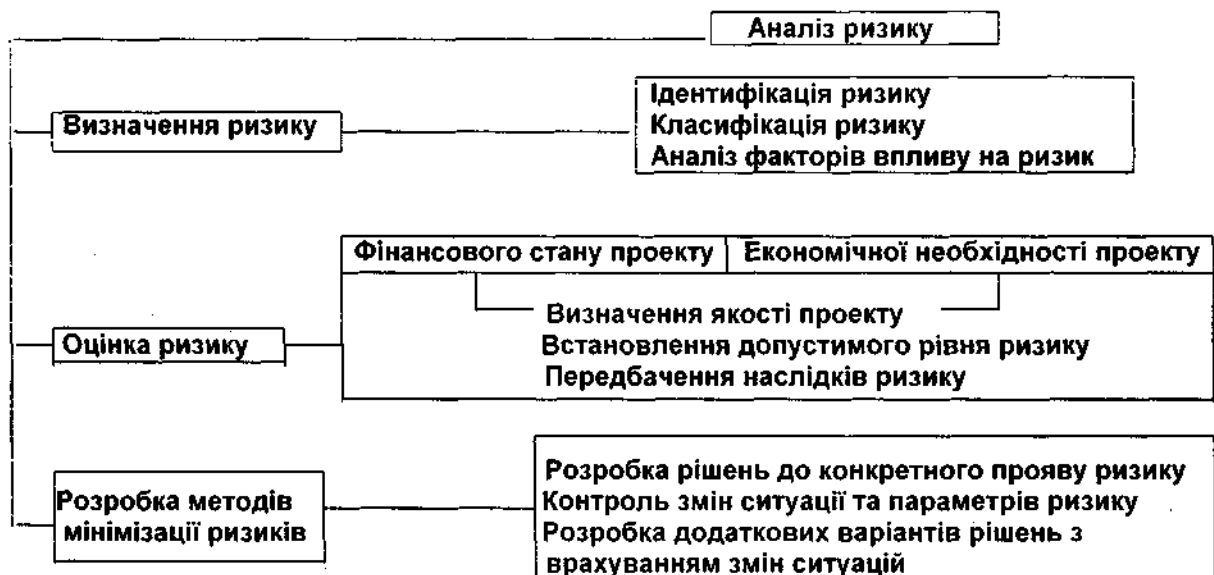
Необхідно врахувати і те, що аналіз ризиків поділяється на два взаємодоповнюючі один одного види: якісний і кількісний. Головне завдання якісного аналізу – визначити фактори ризику, етапи і процедури, при виконанні яких виникає ризик, тобто встановити потенційні сфери ризику, після чого – ідентифікувати всі можливі ризики. Кількісний аналіз ризику – кількісне (числове) визначення ступеня окремих ризиків і ризику даного виду діяльності в цілому є більш складною проблемою. Цей вид аналізу включає в себе широкий спектр методів: статистичний, аналіз доречності затрат, метод експертних оцінок, аналітичний тощо.

Для того, щоб спрогнозувати настання ризикової події рядом економістів розроблені алгоритми (схеми) управління ризиком, які включають етапи роботи з ним. Доробки у цій сфері ризик-менеджменту показують, що кожна з запропонованих схем аналізу ризику робить наголос на певному етапі його вивчення. Так, на думку В.В.Вітлінського та С.І.Наконечного логічний процес аналізу ризику повинен включити в себе три головні етапи: визначення, оцінку і управління ризиком. Причому, позитивним є те, що в етапі управління передбачається процес контролю зміни ситуації та параметрів ризику. Недоліком даної системи є те, що складові етапів визначення та оцінки ризику дублюють один одного і не передбачають врахування факторів, які можуть вплинути не тільки на сам ризик, але й на прийняття управлінських рішень щодо його мінімізації.

Схема процесу аналізу ризику, запропонована групою економістів на чолі з П.Г. Грабовим побудована на тому ж принципі, але більша увага звертається на факторний аналіз ризику з врахуванням того, що ризик вже ідентифікований.

Цікавою є система оцінки ризиків, запропонована німецькими економістами та продемонстрована на міжнародному семінарі "Менеджмент ризиків" у Львові в 1999 р. У ній елемент аналізу поєднує і ідентифікацію, і класифікацію, і оцінку ризиків. Всі схеми аналізу ризику, на нашу думку, є логічно завершеними і можуть доповнювати одна одну.

Причиною певних розбіжностей в схемах аналізу ризиків вбачаємо в тому, що різна спеціалізація авторів призводить до виділення в кожній з систем певного етапу, який найбільш ґрунтовно досліджується. Проте, не применшуючи цінності таких підходів ми пропонуємо дещо іншу побудову схеми аналізу ризику, виділяючи три основні етапи вивчення ризику, передбачаючи поділ їх на різні частини.

Мал.1. Схема процесу аналізу ризику.

Як видно з мал.1. головними етапами аналізу ризику є його визначення, оцінка та розробка методів мінімізації. Визначення ризику є першим і досить важливим етапом аналізу. Він включає в себе три кроки: перший – ідентифікація ризику – визначення конкретного ризику або групи ризиків, які виникнуть при впровадженні проекту. Вагомість даного етапу полягає в тому, що при неправильній ідентифікації ризиків порушується весь процес аналізу, відповідно призначаються неправильні дії щодо управління ризиком, що не тільки не зменшить його, але й призведе до збільшення втрат, які не прогнозувалися раніше. Другий крок – класифікація ризику – дозволяє розглянути категорію ризику всебічно. Дана ланка дозволяє зменшити ризик вже на перших етапах виникнення, але результативність цього процесу може досягнутися лише тоді, коли критерії класифікації дозволять оцінити ризик всебічно. Третій крок – аналіз факторів впливу на ризик – заключний етап в ланці визначення ризику. Важливість і необхідність його зумовлена тим, що врахувавши вплив зовнішніх та внутрішніх чинників, які можуть спричинити зміну проекту і самого ризику в сторону збільшення або зменшення, і стане можливим вживання ряду заходів для можливого уникнення небажаних втрат.

Етап оцінки ризику займає проміжну ланку в схемі процесу аналізу ризиків і включає наступні кроки: перший – визначення якості проекту – один з основних моментів використання кількісного критерію аналізу ризику. Якісна ж оцінка може вплинути на встановлення допустимого рівня ризику, а також на необхідність здійснення фінансової операції. Характерною особливістю є те, що даний етап може бути і заключним, якщо аналіз покаже, що фінансовий стан проекту низький, а економічна необхідність – на неефективність вкладення капіталу. Другий крок – встановлення допустимого рівня ризику – передбачає розрахунок шкали (використовуючи методи оцінки ризиків), яка дозволить мінімізувати ризик в залежності від його рівня. Це дозволить кількісному критерію оцінки ризиків вплинути на якісну оцінку, особливо що стосується прийняття управлінського рішення. Третій крок – передбачення наслідків ризиків – дає можливість змодельовати кінцевий результат з врахуванням результатів всіх попередніх етапів аналізу ризику на предмет "підсилення" деяких сумнівних рішень по проекту з допомогою використання додаткових методів управління.

Третім заключним етапом в схемі процесу аналізу ризику є розробка методів мінімізації ризиків, яка передбачає наступні кроки: перший – розробка рішень до конкретного прояву ризику – передбачає вироблення низки заходів, які будуть використані при конкретному оціненому рівню ризику і очікуваних результатах, і будуть направлені на зменшення ризику, тобто можливості недопущення фінансових втрат по проекту і отримання очікуваного рівня доходу. Другий крок – контроль змін ситуації та параметрів ризику – дає можливість вплинути на хід конкретної операції і прийняття відповідних рішень в разі зміни початкових умов проекту, впливу небажаних чинників в сторону збільшення ризику, або навпаки – відмови від запланованих дій по мінімізації ризиків в разі виникнення позитивних зовнішніх або внутрішніх змін. Третій крок – розробка додаткових варіантів рішень з врахуванням змін ситуацій, спричинених впливом різних факторів на ризик, що передбачає використання їх у випадках змін, які виявлені на стадії контролю змін ситуацій, що загалом вплине на кінцевий результат проекту.

Розглянута схема процесу аналізу ризиків, на нашу думку, дає можливість проаналізувати ризики по проекту комплексно, враховуючи якісні і кількісні критерії, має ієрархічну побудову, що передбачає залежність і вплив кожної з ланок схеми одної на одну, і цим сприятиме якісному і ефективному процесу управління ризиками.